

MİLLÎ KİMLİK İNŞASINDA ÂŞIKLARIN KOLEKTİF NASİHATLERİNE TEMATİK DÜZLEMDE İŞLEVSEL BİR BAKIŞ

FUNCTIONAL PERSPECTIVE ON THE THEMATIC TO COLLECTIVE ADVICE OF MINSTRELS IN THE CONSTRUCTION OF NATIONAL IDENTITY

Halil BUNSUZ*

Öz

Türkler, tarihleri en eski zamanlara kadar ulaşan köklü bir millettir. Sözlü ve yazılı kaynaklar ışığında yapılan çalışmalarda bu milletin güçlü bir medeniyete sahip olduğu görülür. Hızla değişen ve gelişen tarihî süreçte güçlü bir medeniyet oluşturabilmek, millî ve manevî değerlerde süreklilik ve bu değerlere bağlılık gerektirir. Türkler bu özellikleri ile tarih boyu siyasi, sosyal ve kültürel alanda varlıklarını devam ettirmişlerdir. Nitekim kurdukları devletler yıkılıp dağıldığında millî şuur ve manevî inanç ile tüm zorlukları aşarak yeni bir devlet kurmayı başarmışlardır. Ancak 20. yüzyıla gelindiğinde kurdukları en uzun ömürlü devlet olan Osmanlı Devleti yıkılmıştır. Değişen şartlarda çok uluslu devlet yapısından ulus devlet anlayışına geçilmesi gerektiği anlaşılmış ve Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde art arda gelen siyasi ve askerî başarısızlıklar, Türk milletini psikolojik bakımdan yormuştur. Bu durumun farkında olan dönem idarecileri yeni devletin sağlam temeller üzerinde kurulup inşa edilmesi için kültür, dil, edebiyat, sanat gibi alanlarda millî kimlik odaklı birtakım çalışmalar yapmışlardır.

Âşıklık geleneği de yeni devletin ideolojisinin halka benimsetilmesinde faydalanılan alanlar arasında yer almıştır. Geleneğin öneminin ve âşıkların işlevinin farkında olan idareciler, bu dönemde âşıkları maddî ve manevî anlamda desteklemişlerdir. Yeni bir devletin kurulup kökleşmesi aşamasında ise âşıkların, millî kimlik inşası için kolektif bir çalışma yaptıkları tespit edilmiştir. Yapılan incelemelerde âşıkların 11 ayrı başlıkta millî temleri işledikleri, duygu ve düşüncelerini nasihat yoluyla halka kolektif bir şekilde anlatmaya çalıştıkları görülmüştür. Bu çalışmada, Cumhuriyet Devri âşıklarının millî bir kimlik inşasında kolektif nasihatlerinde yer alan millî temler, milliyetçilik sosyolojisi bağlamında tematik düzlemde incelenecek, âşıkların yeni bir ideolojiyle kurulan devletin güçlenmesinde ve korunmasındaki işlevleri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi âşıkları, âşıklık geleneği, âşık şiiri, millî kimlik, millî temler

* Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Karaman / Türkiye, halilbunsuz@kmu.edu.tr; ORCID ID: 0000-0001-9291-9214

Abstract

Turks are a deeply rooted nation with a history that extends to ancient times. Research based on both oral and written sources reveals that this nation had a strong civilization. To establish a strong civilization in the rapidly changing and evolving historical process, continuity in national and spiritual values and commitment to these values are required. Thanks to these characteristics, The Turks have maintained their existence in the political, social, and cultural fields throughout history. When the states they established collapsed and disintegrated, they succeeded in establishing a new state with national consciousness and spiritual belief, overcoming all difficulties. However, in the 20th century, the Ottoman Empire, the longest-lasting state they established, collapsed. It was understood that the transition from a multi-ethnic state structure to a nation-state concept was necessary under changing conditions, and the Republic of Turkey was founded. Successive political and military failures in the final years of the Ottoman Empire had exhausted the Turkish nation psychologically. The rulers of that period, aware of this situation, undertook various activities in the fields of culture, language, literature, and art with a focus on national identity to ensure that the new state was established on solid foundations. The minstrelsy tradition was also among the areas used to promote the ideology of the new state to the public. Administrators, who were aware of the importance of the tradition and the function of minstrels, supported the minstrels financially and morally during this period. During the establishment and consolidation of a new state, it has been determined that minstrelsy, in line with their historical roles, engages in collective efforts for the construction of national identity. In the analysis, it was seen that the minstrels covered national themes under 11 different headings and tried to express their feelings and thoughts to the public collectively through advice. In this article, the national themes included in the collective advice of the minstrels of the Republic period in the construction of national identity will be examined on a thematic level in the context of the sociology of nationalism and the functions of minstrels in strengthening the state established with a new ideology will be evaluated.

Keywords: minstrels of the Republican Period, minstrel tradition, minstrel poetry, national identity, national themes.

Giriş

Milletler, tarih sahnesinde varlıklarını sürdürebilmek için birçok yola başvururlar. Devlet kurmak, kurulan devleti korumak ve benimsedikleri idealler üzerinde devleti büyütme başvurulan temel yollar arasındadır. Tarih, birçok devletin kurulması, büyümesi veya yıkılması gibi örneklerle doludur. İnsanlık tarihinin siyasi, askerî, kültürel vb. bakımdan en aksiyoner milletlerinden olan Türkler de uzun tarihî süreçleri boyunca birçok devlet kurmuş, kurdukları devletin sınırlarını genişleterek büyütmüş, ancak yıkılmasına engel olamamışlardır.

Birçok bakımdan ilklere ve enlere sahip olan Osmanlı Devleti de Türklerin kurup asırlarca yaşattıkları devletler arasında yer alır. Altı asrı geçen uzun ömrüyle dünya tarihinde önemli bir devlet olan Osmanlı Devleti, çağdaşı olduğu birçok devlet gibi çok uluslu bir toplum yapısına sahipti. Ancak 1789 yılında gerçekleşen Fransız İhtilali'nin milliyetçilik akımlarını güçlendirmesi zaten siyasi, askerî, teknik, kültürel vb. bakımdan Avrupa'daki gelişmelere yetişemeyerek gerileme dönemine giren Osmanlı Devleti'ni daha da sıkıntılı bir duruma sokmuştur. II. Mahmut'un devletin yeniden yapılanmasıyla ilgili hayatî önem ve zaruret arz eden köklü ıslahatlar yapması¹ veya Osmanlı aydınlarının İslamcılık, Osmanlıcılık ve Türkçülük

1 Kemal Beydilli, "Mahmut II", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXVII, (2003), s. 352.

gibi ortaya attıkları fikirler de devletin dağılmasını engelleyememiştir. Nitekim Osmanlı Devleti, dönemin devlet adamları ve aydınlarının tüm çabalarına rağmen 1922 yılında tarih sahnesinden çekilmiştir.

Her ne kadar devletin yıkılmasını önleyemese de Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Ziya Gökalp, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Yusuf Akçura, Ömer Seyfettin, İsmail Gaspiralı, Mehmet Emin Yurdakul gibi Türkçülük düşüncesini savunan aydın ve edebiyatçıların çalışmaları ile Türkçülük fikirlerinin yaygınlık kazanması yeni kurulacak devletin hazırlık safhasını oluşturmuş ve 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti ulus devlet anlayışıyla kurulmuştur. Ancak Osmanlı Devleti'nin gerileme ve dağılma süreçlerinde art arda gelen siyasi ve askerî başarısızlıklar, devletin aslı unsuru olan Türk milletini psikolojik bakımdan yormuş ve karamsarlığa itmiştir. Âdeta bir kimlik bunalımının yaşandığı bu dönemde durumun farkında olan dönem idarecileri yeni devletin sağlam temeller üzerinde kurulup inşa edilmesi için kültür, dil, edebiyat, sanat gibi alanlarda millî kimlik odaklı birtakım çalışmalar yapmışlardır. Nitekim, yeni Türk harflerini bütün halka öğretebilmek ve yurttaş olarak devlete karşı hak ve sorumlulukların neler olduğunun öğretilmesi amacıyla Millet Mektepleri (1928),² Türkler hakkında barbar ve istilacı bir kavim oldukları yönündeki olumsuz iddiaları çürütmek ve dünya tarihinde Türklerin yerini belirleyerek medeniyete sağladıkları katkıları incelemek için Türk Tarih Kurumu (1931)³, Türkçenin kendi güzelliğini, zenginliğini ortaya çıkarmak ve dünya dilleri arasında Türkçeyi seçkin bir konuma getirmek için Türk Dil Kurumu (1932)⁴, modern, laik, inkılapçı bir ulus devlet oluşturma, memleket sevgisi ve vatandaşlık görevi duygusunu yükseltme amacıyla Halkevleri (1932) ve Halkodaları (1940)⁵, ile öğretmen yetiştirmek, halkı eğitmek, özellikle köylüyü ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda etkin kılıp bilinç düzeyini yükseltme amacıyla Köy Enstitüleri (1940)⁶ gibi kurumlarla bu süreci desteklemişlerdir.

Türkçülük ideolojisi üzerinde kurulan devletin bu temeller üzerinde yükselmesi için millî bir kimlik inşa edilmesi zaruri bir durumdu. Kurum, ilke ve şahıs odaklı yapılan bu çalışmalarda stratejik birçok yol izlendiği görülmektedir. Bu yollardan birisi de ozan, kam, baksı gibi isimlerle en eski zamanlardan günümüze kadar ulaşan âşıklık geleneğinden faydalanmaktır. Özellikle halkodalarında halk türkülerine önem verilmesi, yerel saz çalan halk sanatçılarına müzik dinletisi yaptırılması⁷, köy enstitülerinde Âşık Veysel'in müzik derslerinde öğrencilere bağlama dersi vermesi⁸ dönem idarecilerinin bu geleneğin gücünün farkında olduğunu gösterir. Nitekim

2 Mustafa Albayrak, "Millet Mektepleri", *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/millet-mektepleri> [Erişim Tarihi 04.03.2023].

3 TTK, "Tarihçe" <https://www.ttk.gov.tr/tarihce> [Erişim Tarihi 05.03.2023].

4 TDK, "Tarihçe" <https://tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/tarihce-2> [Erişim Tarihi 05.03.2023].

5 Yasemin Doğaner, "Halkevleri", *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkevleri> [Erişim Tarihi: 05.03.2023].

6 Ziyet Bahadır, "Köy Enstitüleri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXVI, (2002), s. 283.

7 Nursal Kumaş, "Halkodaları", *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkodaları> [Erişim Tarihi: 06.03.2023].

8 Köy Enstitüleri, https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6y_enstit%C3%BCs%C3%BC [Erişim Tarihi: 06.03.2023].

Türklerin yaşadıkları coğrafya ve mensup oldukları din değışse bile ozanların tarih boyu sosyal nüfuzları çok fazlaydı. Kopuzlarıyla ordu içerisinde, idarecilerin yanı başında obalarda kısacası her türlü toplantı yerinde bulunur, kahramanlık destanlarını söyler ve toplum içinde saygın konumlarını korurlardı.⁹ Ancak ozanların toplum nazarındaki yerleri Türklerin yerleşik hayata geçmeleri ile azalmaya başlamış ve 15. yüzyıldan itibaren yerlerini âşıklar almaya başlamıştır.¹⁰ İlerleyen süreçte âşık fasıllarından hoşlanan II. Mahmut, Abdülmecid ve Abdülaziz devirlerinden sonra âşıklar eski önemini kaybetmeye başlamış, bir topluluk ya da zümre edebiyatı olarak kabul edilmiş, âşıkların eserleri uzun süre halk edebiyatı içinde değerlendirilmiş ve aydınlardan pek ilgi görmemiştir.¹¹ Tüm bu menfi gelişmelere rağmen Cumhuriyet Devrinde dönem idarecilerinin âşıkların geçmişteki sosyal nüfuzlarını hatırlayarak onlara değer verdikleri görülürken âşıkların da tarihsel rollerine uygun olarak toplumu etkileyici/yönlendirici şiirler söyledikleri tespit edilmiştir.

Günümüze kadar âşık edebiyatı, âşık tarzı şiir geleneği ve âşıklar hakkında birçok akademik çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda âşıkların şiirlerinde yer alan bazı millî değerlere, kavramlara, duygulara, değerlerin işlevlerine, ideolojilerin çatışmasına, Türkçülük ideolojisine, resmî ideolojiye hizmet etmelerine yer verilmiş veya ulus/kimlik inşasında önemli bir rol üstlendikleri ifade edilmiştir.¹² Ancak Cumhuriyet Devri âşıklarının millî kimliğin inşası için kolektif bir şekilde söyledikleri şiirlere odaklanmış ve milliyetçilik sosyolojisi bağlamında alt başlıklar altında değerlendirilmiş detaylı bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada ise âşıkların millî kimliğin temel yapı taşları olan bayrak, din duygusu, millî bayramlar, millî birlik ve beraberlik, millî egemenlik, millî kahramanlar, milliyeti sevme, şehitlik ve gazilik, Türk tarihi, vatan/memleket sevgisi, yenileşme/modernleşme çalışmaları gibi temler üzerine kolektif olarak söyledikleri veya atıfta buldukları şiirler milliyetçilik sosyolojisi bağlamında belirlenmiş kriterlere göre tematik düzlemde incelenmiştir. Böylece âşıkların anılan dönemde millî kimliğin inşasında, geliştirilmesinde ve korunmasındaki işlevleri belirgin bir şekilde ortaya konmuştur.

9 Mehmed Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1976, s. 242-243.

10 Nurettin Albayrak, "Ozan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXXIV, (2007), s. 18.

11 Abdülkadir Karahan, "Âşık Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, III, (1991), s. 550-551.

12 Alper Karadeniz, *Âşık Şeref Taşlıova'nın Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars 2006, s. 13-15.

Abdullah Karaçağal, *Âşık Veysel'in Şiirlerinin Vatan, Millet, Din, Bayrak Kavramları Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun 2019.

Dilay Nakış, *Âşıklık Geleneği ve Siyasal Kültür*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2021, s. 208-260.

Yılmaz İrmak, *Folklorun Beş İşlevine Göre Âşık Mahzuni Şerif'in Şiirleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2013, s. 368-384.

Barış Demirkaya, *Âşık Şiirinin Politikleşme Sürecinde Âşık İhsani*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2021, s. 117-129.

Selçuk Duran, *Âşıklık Geleneğinden Protest Müziğe Ali Asker Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul 2014, s. 70-113.

Pervin Ergun, "Toplumsal Uygulamalarda Âşıkların İşlevi" *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 22, (2014) s. 125.

İnceleme yapılırken milliyetçiliği ve Türkçülüğü anlama/yorumlama çalışmalarında bulunan Anthony D. Smith, Ziya Gökalp, Yusuf Akçura ve Umut Özkırımlı gibi isimlerin milliyetçiliğe/millî kimliğe dair yaptıkları tespitler esas alınmıştır.

Ulus devlet anlayışıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde, millî kimliğin inşasında, geliştirilmesinde ve korunmasında âşıkların kolektif olarak rol aldıklarını iddia eden, örneklendirerek gösteren bu çalışmada Erken Cumhuriyet Dönemi veya onu takip eden yıllarda şiir söylemiş 7 âşığın¹³ 1000 şiiri örneklem olarak seçilmiş, şiirlerde tespit edilen temler alfabetik sıraya tabii tutularak incelenmiştir.

Millî Temler

Dünya genelinde geçmişten günümüze görülen milliyetçi düşünceler ve bu düşünceler etrafında kurulan millî devletler vardır. Milliyetçilik sosyolojisinin en önemli yazarlarından olan Anthony D. Smith, millî devletleri oluşturan millî kimliğin temel özelliklerini tarihî bir toprak/ülke ya da yurt, ortak mitler ve tarihî bellek, ortak bir kitlesel kamu kültürü, topluluğun bütün fertleri için geçerli ortak yasal hak ve görevler, topluluk fertlerinin ülke üzerinde serbest hareket imkânına sahip oldukları ortak bir ekonomi¹⁴ şeklinde sıralar. Söz konusu millî devletlerin oluşturulması ve milliyetçi bir damarla beslenmesi ancak yukarıda ifade edilen millî temlerin ve daha fazlasının bir plan dahilinde işlenerek halka aşılması ile mümkündür.

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında görülen kimlik bunalımı, dönemin idareci ve aydınlarının kimlik arayışı, yerini zamanla millî bir kimliğe (Türkçü düzlemde) bırakmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmak, güçlendirerek yaşatmak ve oluşturulmak istenen millî kimlik için muhtelif çalışmaların, her ne kadar devletin kuruluşundan önce başlasa da cumhuriyetin ilanını takip eden 25-30 yıllık zaman diliminde devlet eliyle planlı ve yoğun bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir.

Devlet yetkililerinin ideolojilerini halka benimsetmek için sanatın değiştirici ve geliştirici gücünden faydalandıkları bilinir. Nitekim şairler, müzisyenler, oyun yazarları, filologlar, antropologlar ve halk bilimciler millet ve milliyetçiliğe ilişkin kavram ve dil geliştirip önerirler.¹⁵ Türkiye Cumhuriyeti yetkilileri de millî kimliği oluşturabilmek için bu yöntemlerden faydalanmışlardır. Yeni devletin kuruluşundan önce ve sonra yapılan bu çalışmalar, Türk milliyetçiliği üzerine kurulacak olan yeni devletin ideolojik zeminini hazırlamış ve bu zemin üzerinde yeni devletin güçlendirilmesine olanak sağlamıştır.

Din devleti görüşünden vazgeçilip ulus devlet görüşünün benimsendiği bu dönemde en büyük amaç millî hisleri uyandırmaktır. Nitekim Türkçülüğün teorisyenlerinden Ziya Gökalp,

13 Âşık Veysel, Âşık Ali İzzet Özkan, Kadırlılı Âşık Halil Karabulut, Âşık Ferrahi, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Feymani.

14 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 31-32.

15 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 150.

millî hisleri uyandırılarak harekete geçirilmiş bir milleti en güçlü orduların dahi yenemeyeceği¹⁶ fikrini öne sürer. Bu bağlamda cumhuriyetin ilanından sonra âşıkların şiirlerinde yeni devletin var olma ve tehlikelere karşı güçlü olma motivasyonu olan millî temleri halka anlatarak millî hisleri uyandırma ve diri tutma gibi bir işlevi yerine getirdikleri görülür. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunu takip eden yıllarda şiir söyleyen 7 âşığın 1000 şiirinde Türklerin ilk vatanlarından Misakımillî'ye, Metehan'dan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e, Malazgirt'ten Kurtuluş Savaşı'na, vatan sevgisinden şehitlik ve gaziliğe, millî egemenlikten millî bayramlara kadar tarih, mekân, kutsal, sembol ve kültür bağlamındaki konuları didaktik mahiyette tekrar tekrar kolektif bir şekilde işledikleri görülür.

Bayrak

Millî bir kimliğin oluşturulabilmesi için millî gelenek, görenek, törenler, mit ve semboller gibi öğeler büyük öneme sahiptir. Umut Özkırmımlı geçmişten gelen mitlerin, sembollerin, törelerin bugünkü milliyetçiliğin içeriğini belirlediğini ve milliyetçi söylemlerin ana dolgu maddesini oluşturduğunu¹⁷ bildirir. Anthony D. Smith de pek çok bakımdan millî sembollerin, geleneklerin ve seremonilerin milliyetçiliğin en etkili ve devamlılık sağlayan araçları¹⁸ olduğunu söyler. Bu sembollerden biri de bayraklardır.

Bayrak, bir devleti temsil eden en önemli değerler arasında yer alır. Bağımsızlığını ilan eden devletlerin milliyetlerini simgeleyen rengi ve şekliyle sabitlenmiş bayrakları vardır. Her ne kadar tarihî kaynaklarda milletlerin bayrakları en eski zamanlardan günümüze kadar farklı amaçlar ile kullandığı¹⁹ belirtirse de bayrakların günümüzdeki anlamları ile kullanılması 18. yüzyılım sonlarını, bu anlamlarıyla standartlaşması ise 19. yüzyılı bulur.²⁰

Bayrak, eski zamanlardan beri Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bahaddin Ögel bayrağın eski Türk devletlerinin, her şeyi olduğunu, bağımsızlığın bayrakla belirdiğini, komutanların ve boy beylerinin, Türk halkları içindeki itibarı ve saygılarının da yine bayraklarının şekline ve sayısına göre tayin edildiğini, uğur ve başarının ancak onun dalgalanan saçaklarında görüldüğünü²¹ belirtir.

Cumhuriyetin ilanından sonra ulus devletin varlığını devam ettirebilmesi için bu devrin âşıklarının şiirlerinde millî kimliğin temel özelliklerinden olan bayrak hakkında duygu ve düşüncelerini ifade ettikleri görülür. Yapılan incelemelerde âşıkların şiirlerinde Türk bayrağının fiziksel özelliklerini hamasi duygular ile tarif ettikleri, bayrağı kurtarıcı bir unsur ve el üstünde tutulan bir kutsal olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca Türk bayrağının nasıl oluştuğuna dair

16 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 7. bs., Varlık Yayınları, İstanbul 1968, s. 77.

17 Umut Özkırmımlı, *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*, 1. bs., Sarmal Yayınevi, İstanbul 1999, s. 196.

18 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 127.

19 Orhan F. Köprülü, "Bayrak", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, V, (1992), s. 247-254.

20 Bayrak, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bayrak> [Erişim Tarihi: 10.03.2023].

21 Bahaddin Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, 1. bs., Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, s. 142.

inançlar görülürken aynı zamanda bayrağa karşı güçlü bir sevgi besledikleri ve onun ilelebet dalgalanması ümidi ve ısrarı içerisinde oldukları dikkat çeker.

Yani âşıklar, şiirlerindeki söylemleri ile millî kimlik inşası için dinleyicilerinin millî hislerini harekete geçirecek ifadeler kullanmış, bayrağın önemi hakkında kolektif nasihatlerde bulunmuşlardır. Örneğin Âşık Veysel, bayrak temini işlediği şiirinde ay yıldızlı bayrağın Türk milletine ait ve İstanbul'un nuru²² olduğunu belirtir. Âşık Şeref Taşhova ise aynı temi işlediği şiirlerinde bayrak ve vatanı kurtarıcı iki unsur olarak tanımlar. Mehmetçiği, ay yıldızlı bayrağın var diyerek motive eder, Türk gençliğine al bayrağın gölgesinde güvende olduğunu söyler. Sevgisini soranlara cevabının vatan, bayrak ve yurt olduğunu ve al bayrağın hep beraber elde taşındığını²³ ifade eder.

Âşık Murat Çobanoğlu da bayrak temini şiirlerinde güçlü bir şekilde işleyen bir başka âşıktır. Türk milletine seslendiği şiirinde al bayrağın dalgalanmasını ister. Türklerin geçmişte süngüleri ile kale burçlarına bayrak diktiğini belirtir. Ay yıldızlı bayrağın şehitlerin kanından oluştuğu inancına atıfta bulunur. Kıbrıs için yazdığı şiirinde Mehmet Âkif Ersoy'un bayrağa dalgalan diye seslenmesinden ilhamla bayrağa “parla” diyerek seslenir. Âşık Reyhani ile yaptığı atışmada ise aynı Âşık Veysel gibi bayrağı sahiplenerek ay yıldızlı bayrak bizim dediği²⁴ görülür.

Feymani al bayrağın hürriyet²⁵ olduğunu ifade ederken Kadırlılı Âşık Halil Karabulut ise bayrağın kutsal olduğunu ve şehitlerin bu sebeple can verdiğini²⁶ ifade eder. Bir başka âşık, Ferrahi de şanlı Türk bayrağının atalardan yadigâr olduğunu belirttikten sonra aynı Murat Çobanoğlu gibi ay yıldızlı bayrağın şehitlerin kanından oluştuğu²⁷ inancına telmihte bulunur.

Din Duygusu

Milletleri farklı kılan ve millî kimliğin oluşumunda etkisi olan bir başka unsur ise dindir. Din, etnik bir grubu diğer gruplardan farklı kılan²⁸ öğeler arasında yer alır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda her ne kadar teokratik yapıdan vazgeçilse de milletin fertlerini bir arada tutan din duygusu millî kimliğin inşasında güçlü bir şekilde kullanılmıştır. Nitekim Türkçülüğün Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp gibi ilk ve güçlü teorisyenleri İslamiyet'in birleştirici yönüne dikkat çekmişlerdir. Yusuf Akçura, “Ben Müslüman ve Türküm” diyerek Türkçülüğünün maddi ve

22 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 161, 182.

23 Âşık Şeref Taşhova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 11, 14, 16, 49, 52.

24 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 134,188,194,238,306,402.

25 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 61.

26 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 172.

27 Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 119,122.

28 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 41.

manevi temellerini açıklarken²⁹ Ziya Gökalp ise “Türk milletindenim, İslam ümmetindenim, Garp medeniyetindenim”³⁰ cümlesinin Türk milleti için anahtar cümle olduğunu belirtir. Cumhuriyet Devri âşıklarının da farklı bir rejimle kurulan yeni devletin fertlerini bir arada tutmak ve gelecekteki askerî mücadelelere hazırlamak gibi amaçlarla din duygusundan faydalandıkları görülür. Örneğin Âşık Veysel “Destekle fakiri okut yetimi / Bu hayırlar dinimizce kötü mü / İdrâk eyle hidrojeni atomu / Uyan bu gafletten uyuma yurttaş”³¹ sözleriyle yapılan yeniliklerin desteklenmesi için dini referans olarak kullanır. Âşık bir başka şiirinde ise “Adım at ileriye geriye bakma / Bir sağlam iş tut da elden bırakma / Saçma sapan sözler delip takma / Allah’ın yardımı çalışanlara”³² diyerek yenileşme ve modernleşme yolundaki fertleri daha çok çalışmaya motive etmek için amaçları doğrultusunda çalışan kişilere Allah’ın yardım ettiğini hatırlatır.

Âşık Şeref Taşlıova da nasihatlerinde din duygusundan faydalanan bir başka isimdir. Âşık, geçmişte kazanılan başarılarda imanın rolüne “Genç ihtiyar kadın erkek / Zafer için çarptı yürek / Millet el ele vererek / Göğsünde iman yazılı”³³ sözleriyle dikkat çekerken bir başka şiirinde ise din duygusunun askerler için motivasyon kaynağı olduğunu “İman gücüyle beslenir / Allah adıyla seslenir / İner mevziye yaslanır / Türk’ün şanlı mehmetçisi”³⁴ dizeleriyle belirtir. Âşık Türk gençliğine seslendiği şiirinde ise din duygusunu daha belirgin bir ifadeyle kullanır: “Fikir kalemin elinde / Yürü istikbal yolunda / Allah’ın ismi dilinde / Kur’an senin Türk gençliği.”³⁵

Âşık Murat Çobanoğlu da düşmana karşı verilen mücadelede Allah’ın yardım edeceğini “Biz Allah’a inanalım / Bir kapiya dayanalım / Düşman sarmış uyanalım / Türk’üm Türk seslenirim”³⁶ sözleriyle ifade ederken yakın tarihte yapılan savaşlarda Allah’a karşı duyulan güveninin Türk askerine motivasyon kaynağı olduğunu “Kocatepe Dumlupınar ötesi / Her yeri bürüdü Allah sedası / Düşmanı püskürttü topların sesi / Yaradan gösterdi derman Atatürk!”³⁷ dizeleriyle belirtir.

Âşık Feymanî, din duygusuna dikkat çekerken Ziya Gökalp’in Türk milliyetçiliğinin anahtar cümlesine benzer bir ifade kullanır: “Türk’üz, Müslüman’ız ehl-i imanınız.”³⁸ Vatan için can verenlerin şehit oldukları inancını, “Şehitlik “Hak’tan hediye / Ne mutlu erişmek, böyle

29 Yusuf Akçura, *Türkçülük Türkçülüğün Tarihi Gelişimi* 1. bs., Türk Kültürü Yayını, İstanbul 1978, s. 24.

30 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 7. bs., Varlık Yayınları, İstanbul 1968, s. 61.

31 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 166.

32 *Age.*, s. 62.

33 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 11.

34 *Age.*, s. 13.

35 *Age.*, s. 16.

36 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 134.

37 *Age.*, s. 309.

38 Âşık Feymanî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 58.

sevgiye / Şu gelen Resûl'ün konuğu diye / Kabristana bildirmişler Mitad'ı"³⁹ mısraları ile ifade eder.

Kadirli Âşık Halil Karabulut, Kurtuluş Savaşı'ndaki başarılarında Allah'ın Türk milletine yardım ettiğini "Muhtelif devletler etti ittifak / Anadolu taksim olurken nâhak / Bu davada yardımcımız oldu Hak / Zaferlere ere ere kurtardık"⁴⁰ diyerek belirtir. Âşık, Kıbrıs'ta yaşananlar karşısında askerî tedbir alınması gerektiğini dini inançlar ile desteleyerek belirtir: "Kıbrıs kopmaz, biz Kıbrıs'tan kopmazsak / Gaflet ile yavrumuzu tepmezsek / Halil der ki bu cihadı yapmazsak / Peygamber ne söyler Hak Kur'an ne der?"⁴¹

Ferrahi de savaşlarda Türk milletine meleklerin dahi yardım ettiğini "Harp dedin mi Türk'ün kadını coşar / Gökteki melekler yardıma koşar / Aslanlar çakalın başına üşer / Üşün aslanlarım Kıbrıs bizimdir"⁴² şeklinde bir söyleyiş ile ifade ederken din duygusundan belirgin bir şekilde faydalanmıştır. Âşığın bir başka şiirinde ise "Allah'ım bizleri bırakmaz darda / Harp yapar Mehmetçik yağmurda karda / Can veririz peşin o güzel yurda / Peşin aslanlarım Kıbrıs bizimdir"⁴³ sözleriyle Kıbrıs'ta savaşacak askerleri Allah'ın Türk milletine yardım edeceği inancıyla ikna etmeye çalıştığı görülür. Âşık Ali İzzet Özkan da dinî ayrışmalardan şikâyet ederek birlik ve beraberlik için dinin birleştirici gücünden faydalanmaya çalışır: "Bir Allah'ı tanyalım / Ayrı ayrı bu din nedir / Senlik benliği n'idelim / Bu kavga döğüş kin nedir."⁴⁴

Millî Bayramlar

İnşa edilen millî kimliğin geliştirilmesi, yeni öğeler ile beslenerek korunması milliyetçiliğin hatırlatılmasına bağlıdır. Özkırmımlı ve Smith milliyetçiliğin hatırlatılmasında millî bayramların veya bayramlarda yer alan dans, şarkı ve marşlar gibi uygulamaların oynadığı role dikkat çeker.⁴⁵ Türklerin kültürel yaşamlarında bayram benzeri törenlerin olduğu, bu törenler ile ataları ve anılarıyla olan bağlarını diri tuttukları bilinir. Nitekim Bahaddin Ögel eski Türklerde pek çok törenlerin olduğunu, devlet törenlerinin toplumun bütününe ilgilendirdiğini hatta millî şuurun ve birlikte yaşama heyecanlarının doğmasında en çok rol oynayan unsurun, bu törenler olduğunu⁴⁶ bildirir. Cumhuriyetin ilanından sonra da oluşturulan/oluşturulmaya çalışılan millî kimlik için millî bayramlara çok önem verildiği bilinir. Bu bağlamda cumhuriyetin ilanından önce ve Erken Cumhuriyet Devrinde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı (1921), 29

39 *Age.*, s. 151.

40 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla Kadirli Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 144.

41 *Age.*, s. 150.

42 Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 57.

43 *Age.*

44 İlhan Başgöz, *Âşık Ali İzzet Özkan*, 1. bs., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1979, s. 172.

45 Umut Özkırmımlı, *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*, 1. bs., Sarmal Yayınevi, İstanbul 1999, s. 226, 231.

Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 126.

46 Bahaeddin Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları II*, 1. bs., Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, s. 149-150.

Ekim Cumhuriyet Bayramı (1925), 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı (1935) ve 30 Ağustos Zafer Bayramı (1935) gibi bayramların ilan edildiği görülmektedir.

Cumhuriyet Devri âşıklarının da millî bayramlar için yazdıkları şiirlerde, bu bayramları hatırlatmaları, övmeleri ve önemini bildirmeleri dikkat çekmektedir. Âşıkların şiirlerinde 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı ve 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'nı andıkları, önemini belirttikleri ve coşkuyla karşıladıkları görülür. Örneğin Âşık Şeref Taşlıova 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı "30 Ağustos Bayramı / Yazılmıştır şanı Türk'ün / Bayraklarla süslenmiştir / Bu cennet vatanı Türk'ün"⁴⁷ dizeleriyle anarken "Millî Egemenlik Türk Milletinin" başlıklı şiirinde ise "Ata armağanı ey Türk gençliği / Kanında taşırısın yüce benliği / Çocuklara verdi bayram şenliği / Millî egemenlik Türk milletinin"⁴⁸ mısralarıyla 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı anmaktadır. Âşık Murat Çobanoğlu ise "Vatanımın şenlik şölen dört yanı / Dillerine cumhuriyet yazıldı / Elli yaşın kutlu olsun nişanı / Yıllarına cumhuriyet yazıldı."⁴⁹ sözleriyle Cumhuriyet Bayramı'nı anar. Âşık Ferrahi ise "Mayıs 19'dur bugün bayramdır / Düşmanın bağına çökün çocuklar / Bütün Türk milleti ona hayrandır / Coşun derya gibi akın çocuklar"⁵⁰ dizeleriyle 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nı kutlamaktadır.

Âşık Feymani ise diğer âşıklardan farklı olarak cumhuriyet ile birlikte kutlanan bayramlara değil, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan geleneksel bahar bayramı Nevruz'u anarak tarihsel köklere dikkat çeker. Nevruz'un Türk'ün bayramı olduğunu belirtir. Feymani şiirinde Altaylardan Viyana'ya kadar Türklerin hüküm sürdüğü coğrafyada bu bayramın ilelebet kutlanacağını, Nevruz'un Türk takviminin yılbaşı olduğunu, çok eski zamanlardan beri bu bayramın kutlandığını⁵¹ ifade eder.

Millî Birlik ve Beraberlik

Çok uluslu devlet yapısından vazgeçilerek ulus devlet anlayışıyla kurulan yeni devlette millî birlik ve beraberlik, en çok ihtiyaç duyulan olgular arasında yer alır. Çünkü millî bir devleti ayakta tutabilmek ancak bu birliktelikle mümkün olacaktır. Nitekim etnik bir topluluğun altı ana özelliğinden birisi de nüfusun önemli kesimleri arasındaki dayanışma duygusudur.⁵² Bu duruma Ziya Gökalp de dikkat çekerek vatan ve millet nasıl seviliyorsa bütün millettaşların da öylece sevilmesi gerektiğini⁵³ söyler.

47 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 22.

48 *Age.*, s. 52

49 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 303.

50 Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 122.

51 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 52, 53.

52 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 42.

53 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 7. bs., Varlık Yayınları, İstanbul 1968, s. 81.

Cumhuriyet Devri âşıklarının şiirlerinde yapılan incelemelerde ise millî birlik ve beraberliğin korunması yönünde kolektif nasihatler tespit edilmiştir. Çünkü cumhuriyetin ilanından sonraki yıllarda Türkiye özelinde büyük ölçekli bazı problemler görülmüştür. 27 Mayıs 1960 darbesi, 12 Mart 1971 muhtırası, 12 Eylül 1980 darbesi gibi tarihî olayların öncesinde ve sonrasında yaşanan siyasi ayrışmalar Cumhuriyet Devri âşıklarında millî birlik ve beraberliğin bozulduğu/bozulacağı korkularını oluşturmuştur. Bu bağlamda âşıkların özellikle gençlere yönelik millet olgusunu vurgulama, beraberliğin güzelliğini anlatma, düşmanlara karşı birlikteliğin önemine dikkat çekme gibi kolektif nasihatlerde buldukları görülür. Bu âşıklardan birisi de Âşık Veysel'dir. Nitekim Bayram Durbilmez, onun âşık tarzı Türk şiirine millet olma şuurunu yerleştiren öncü âşıklardan olduğunu⁵⁴ belirtirken Doğan Kaya ise onun daima birleştirici kaynaştırıcı bir tavır aldığını⁵⁵ söyler. Her iki araştırmacı da çok haklıdır. Nitekim Âşık Veysel, Türklerin tarih boyu hep birlik içerisinde yaşadığını “Birleşiriz bir bayrağın altında / Biz Türklerin ikilik yok aslında / Yanar tutuşuruz vatan aşkında / Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız”⁵⁶ dizeleriyle anlatırken bir başka şiirinde ise birlik olmayı “İtimat edersen benim sözüme / Gel birlik kavline girelim kardaş / Birlik çok tatlıdır benzer üzüme / İçip şerbetine duralım kardaş”⁵⁷ sözleriyle öğütlediği görülür.

Âşık Şeref Taşlıova ise Türk milletinin her yaş ve cinsiyetten fertleriyle birlik olarak zafere eriştiğini⁵⁸ söylerken, Türk milletinin millî egemenliğe bir ve beraber olarak ulaştığını ifade eder: “Yan yana yürürüz yolda beraber / Albayrak taşırız elde beraber / Gururla söyleriz dilde beraber / Millî egemenlik Türk milletinin.”⁵⁹

Âşık Murat Çobanoğlu da bu temi şiirlerinde yoğun bir şekilde işleyen âşıktır. Çobanoğlu, söz konusu şiirlerinde aynı soydan olup aynı kaderi yaşayan Türk milletine vatanını koruması⁶⁰ nasihatinde bulunurken millî birlik ve beraberliğin Türklere dirlik getirdiği⁶¹ tespitinde bulunur. Çobanoğlu bu teme o kadar önem verir ki “Hepimiz Biriz” isimli şiirinde din duygusundan da faydalanarak Türk milletini birlik ve beraberliğe ikna etmeye çalışır: “Bizleri yaratan Rahmanımız bir / Ay yıldızlı bayrak nişanımız bir / Biz ki Müslümanız, Kur’anımız bir / Ne sen ne ben ne o, hepimiz bir.”⁶²

54 Türk Yurdu, Bayram Durbilmez, “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Millî Birlik Fikri ve Türk Dünyası” <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=688> [Erişim Tarihi: 13.05.2023].

55 Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Doğan Kaya, “Âşık Veysel’de Millî Birlik Düşüncesi ve Vatan Sevgisi”, https://turkoloji.cu.edu.tr/ALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_asik_veysel_vatan_sevgisi.pdf [Erişim Tarihi: 18.05.2023].

56 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 163.

57 *Age.*, s. 60.

58 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 11.

59 *Age.*, s. 52.

60 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 165, 176, 237.

61 *Age.*, s. 176.

62 *Age.*, s. 263.

Âşık Feymani de birlikteliğe dikkat çekmek için nasihatlerini açıkça yapan bir başka isimdir. Feymani, fakirliğin, zenginliğin, mezhebin, dilin ve rengin birlik ve beraberliğe zarar vermemesi gerektiğini⁶³ söylerken “Cahil sözü egridir / Neyse değse ağrıdır / Kardeşliğe çağrıdır / Yurtta sulh cihanda sulh”⁶⁴ sözleriyle birlik çağrısı yapar.

Kadirli Âşık Halil Karabulut “Birlik” isimli şiirinde aynı vatanda yaşayıp, aynı soydan gelindiğini, bu bağlamda ayrılığın gereksiz olduğunu, birlikle her zorluğun aşılarak sıkıntılara çözüm bulunabileceğini ve ideallere ulaşılabilirliğini⁶⁵ söyler. Âşık dinleyenlerini bu düşünceye ikna etmek için “Kardeşçe sevişin, sarışın dedi / İçeride, dışarıda barışın dedi / Çağdaş milletlerle yarışın dedi / Böyle geri geri sekin mi dedi”⁶⁶ sitemiyle Mustafa Kemal’in dilinden nasihatlere yer verir. Âşık Ali İzzet Özkan da yurt içinde yaşanan siyasi ayrışmaların millî birlik ve beraberliğe zarar verdiğini Atatürk’e hitaben yazdığı şiirinde “Fitne fesat ellerinde kaldı mülk / Kardeşler kardaşa düşman oldu gel.”⁶⁷ dizeleriyle ifade eder.

Millî Egemenlik

Milliyetçiliğin hâkim kılınmasında millî irade önemli bir rol oynar. Millet fertlerini ayrıcalıklı olduklarına, kendi kararlarını verebileceklerine ikna edebilmek için onların iradesine bağlı olan bir rejim kurulmalıdır. Nitekim milletler ve millî irade hakkında bir kültürel doktrin ile millî emellerin ve millî iradenin gerçekleşmesine dair reçeteleri de içeren bir ideoloji⁶⁸ milliyetçilik olarak değerlendirilebilir. Millî egemenliğin hâkim olduğu cumhuriyet rejimine geçilmesi Türk milliyetçilerinin hayalini kurdukları bir idealdir. Nitekim Yusuf Akçura Türkiye Cumhuriyeti’nin başta Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ismiyle, sonra hakiki ismiyle kurulmasının Türk milliyetçiliği açısından Türkçülük idealinin gerçekleşmesi demek⁶⁹ olduğunu ifade eder.

Bu bağlamda Cumhuriyet Devri âşıklarının şiirlerinde millî kimliğin inşası ve korunması adına üzerinde hassasiyetle ve ısrarla durdukları bir konu cumhuriyetin ilan edilerek millî egemenliğin hâkim kılınmasıdır. Eserlerde yapılan incelemelerde artık cumhuriyet rejimine karar verildiği, devletin yönetim sisteminin değiştiği, yeni kanunların çıkarıldığı, cumhuriyetle Türk milletinin en eski zamanlardan beri düşkün olduğu hürriyete eriştiği ve kurulan cumhuriyetin korunması gibi bilgi ve düşüncelerin halka kolektif bir şekilde anlatıldığı görülmektedir. Örneğin Âşık Veysel bu bilgi ve düşünceleri “İptida kongre kuruldu burda / Cumhuriyete karar verildi burda /

63 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 160.

64 *Age.*, s. 49.

65 Saim Sakaoglu, *Senin Aşkınla Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 88. 103.

66 *Age.*, s. 88.

67 İlhan Başgöz, *Âşık Ali İzzet Özkan*, 1. bs., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1979, s. 104.

68 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 119.

69 Yusuf Akçura, *Türkçülük Türkçülüğün Tarihi Gelişimi* 1. bs., Türk Kültürü Yayını, İstanbul 1978, s. 230.

Bulanık fikirler duruldu burda / Yayıldı âleme ünü Sivas'ın"⁷⁰ diye söylediği mısralarıyla anlatır. Âşık Şeref Taşlıova da millî egemenlik esasına dayalı olarak kurulan cumhuriyet ile ilgili bilgiler verir. Âşık millet meclisinin açıldığını, bu meclisin sesini yurdun her yerine duyurduğunu, Türk milletinin hürriyete eriştiğini,⁷¹ ifade eder. Türk gençliğine hitaben yazdığı şiirinde ise gençlere istikbal yolunda ilerlemelerini, hürriyetin Türklerle başladığını, kaybedilen hürriyetin Atatürk ile geri kazanıldığını⁷² anlatır. Millî egemenlik için cumhuriyetin öneminin farkında olan Taşlıova, bu düşüncesini ise "Cumhuriyet bahçe demokrasi gül / Şeref der hürriyet şakıyan bülbül / Yaşama sevinci uygarlıkta yol / Millî egemenlik Türk milletinin"⁷³ sözleriyle aktarır. Taşlıova, Çobanoğlu ile yaptığı bir atışmada ise "Atatürk kurtardı düşmandan yurdu / Yöntem yenilendi, yol yenilendi. Türk milleti için bir devlet kurdu / Gövde yenilendi, kol yenilendi."⁷⁴ diyerek yeni bir yönetim şeklinin benimsendiğini ifade eder.

Âşık Murat Çobanoğlu ise "Cumhuriyet Destanı" ismini verdiği şiirinde Türk milletinin hürriyeti kazandığını, ardından tüm zorluklara katlanarak cumhuriyete eriştiğinden⁷⁵ bahseder. Âşık Feymani de yeni rejim hakkındaki bilgi, düşünce ve nasihatlerini bildiren bir başka âşıktır. Feymani, Türk milletinin cumhuriyeti kurduğunu ve artık endişesinin olmadığını,⁷⁶ belirtirken Kadırlılı Âşık Halil Karabulut ise yeni kanunların yapıldığını, demokrasi kurularak memlekete yeni bir düzen getirildiğini,⁷⁷ anlatır. Ayrıca "Emanet eylerken cumhuriyeti / Size güvenmekti bütün niyeti / Kendi elinizle bu memleketi / Harap edin yakın, yıkın mı dedi?"⁷⁸ şeklinde yaptığı sitemle Türk gençliği arasında fikir ayrılıklarından doğan anarşist olaylara tepki gösterir. Cumhuriyetin kendilerine bir emanet olduğunu ve ona sahip çıkmaları gerektiğini nasihat eder. Yine âşık, Türk milletinin hürriyetle doğduğunu ve hürriyete âşık olduğunu,⁷⁹ ifade eder. Ferrahi de "Çocuklar" başlığını taşıyan şiirinde "Atamız Kemâl de Samsun'u sardı / Düşmanın elinden kurtardı yurdu / Bu Cumhuriyet'i Ata'mız kurdu / Gidin tarihlerde okun çocuklar"⁸⁰ diyerek cumhuriyetin önemi hakkında gençlere nasihatte bulunur.

70 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 175.

71 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 11.

72 *Age.*, s. 16.

73 *Age.*, s. 52.

74 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 371.

75 *Age.*, s. 303.

76 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 112.

77 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 184.

78 *Age.*, s. 88.

79 *Age.*, s. 172.

80 Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 122.

Millî Kahramanlar

Cumhuriyet Devri âşıklarının millî bir kimlik oluşturmak için şiirlerinde işledikleri bir başka tem ise Türk milletinin tarih sahnesindeki varlıklarına yön veren kahramanlardır. Nitekim millî kimlik inşası için milliyetçiler, geçmiş kuşaklara ve ata yurduna karşı duyulan kadim inanç ve bağlılıklardan faydalanmışlardır.⁸¹ Âşıkların şiirlerinde millî bir şuur, gurur ve özlemle bu kahramanları cesaretleri, bilgelikleri ve liderlikleriyle andıkları ve insanlara anlattıkları görülür. Özellikle gençlere hitaben yazdıkları şiirlerde âşıkların gençleri, andıkları kahramanlar gibi olmaya, onları örnek almaya teşvik ettikleri görülür. Bu bağlamda Türk tarihinde yer edinmiş birçok tarihi şahsiyete şiirlerinde yer verdikleri tespit edilmiştir. Örneğin Âşık Veysel; “Atatürk’tür Türkiye’nin ihyası / Kurtardı vatanı düşmanımızdan / Canını bu yolda eyledi feda / Biz dahi geçelim öz canımızdan”⁸² dizeleriyle Atatürk’ün Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasındaki rolünü belirttikten sonra vatan uğruna candan geçmeyi nasihat etmektedir. Âşık Veysel bir başka şiirinde ise “Samsun’a çıkınca bir asker idi / Bir aydınlık şarka doğru yürüdü / Emsâli bulunmaz bir cevher idi / Edeb erkân medeniyet membağı”⁸³ diyerek onun yeni bir devletin kurulmasındaki kişisel özelliklerinden bahseder. Âşık Veysel’in andığı bir başka kahraman ise Fatih Sultan Mehmet’tir. O, “Fatih Sultan Mehmet temeli kurdu / Ondan sonra oldu Türklerin yurdu / Edirne’den gelen o büyük ordu / Ay yıldız bayraktır nûrun İstanbul”⁸⁴ dizeleriyle Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethettiğini hatırlatır.

Âşık Şeref Taşlıova da millî kahramanları şiirlerinde sıklıkla anan bir başka isimdir. Taşlıova, “Ana Zübeyde” başlıklı şiirinde, Mustafa Kemal’in Türklüğün güneşi⁸⁵ olduğunu ifade eder. “Yazılı” başlıklı şiirinde ise “Mustafa Kemal’in Samsun yolculuğu, Türk milleti için bir kurtarıcı olması, düşmanı yenmesi ve meclise başkan seçilmesi”⁸⁶ gibi hususlardan bahseder. Taşlıova, farklı şiirlerinde Nene Hatun, Kara Fatma, Teoman, Mete Han, Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman’dan⁸⁷ övgüyle bahsetmiş ve özellikle gençlere bu isimleri örnek olarak göstermiştir.

Âşık Murat Çobanoğlu’nun da andığı kahramanlar arasında Mustafa Kemal Atatürk ilk sırada yer alır. Çobanoğlu Mustafa Kemal’in heybetiyle düşmanı yurttan çıkarttığını, sazı ve sözüyle onu andığını, onun Türk milletinin karanlık günlerine güneş gibi doğarak liderlik yaptığını⁸⁸

81 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 128.

82 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 168.

83 *Age.*, s. 171.

84 *Age.*, s. 182.

85 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 9.

86 *Age.*, s. 10-11.

87 *Age.*, s. 12, 15, 16.

88 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 294, 309, 318, 321.

anlatır. Çobanoğlu, Kıbrıs için yazdığı şiirinde Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim ve Alparslan'ı anarak Türklerin esir olamayacağını⁸⁹ belirtir.

Âşık Feymani de “İlkokuldan başlar ilmin temeli / Yükselmektir her insanın emeli / Rehber biliyorsan atam Kemâl'i / Okulu, kitabı, öğretmeni sev”⁹⁰ nasihatıyla özellikle gençlere seslenir. Âşık Ali İzzet Özkan'ın şiirlerinde yapılan incelemelerde ise “Atatürk'ün bir kahraman olmasına, tüm düşmanlara baş eğdirmesine ve yeni bir devlet kurmasına”⁹¹ dikkat çektiği görülür.

Kadirli Âşık Halil Karabulut'un lider arayanlara Atatürk'ü gösterdiği, onun izinden gidilmesi gerektiđini⁹² nasihat ettiği görülür. Âşığın diğer şiirlerinde de Sokullu Mehmet Paşa, Yavuz Sultan Selim Han, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman, Mete Han, Atilla ve Alparslan'dan bahsederek, onların kahramanlıklarıyla öğündüğü, hatıralarına layık bir şekilde vatana sahip çıkmak gerektiđini⁹³ ifade ettiği görülür.

Âşık Ferrahi de Türk tarihinde yer alan kahramanlara şiirlerinde yer veren bir başka âşıktır. Örneğin “Kahramanlık” adını verdiği şiirinde Mustafa Kemal, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak ve Kazım Karabekir'in yeni bir devletin kuruluş aşamasında düşmana karşı gösterdikleri başarılarından⁹⁴ bahseder. “Vatan Şiiri” isimli eserinde ise “Vatan için kanım istiyor akmak / Vız gelir bizlere kaleler yıkmak / Kara Kâzım Paşa Mareşal Çakmak / Türk evladı vatan senin vatandır”⁹⁵ sözleriyle hem askeri başarıları ile bilinen önemli isimleri anar, hem de Türk gençliğine vatana sahip çıkması için nasihatte bulunur.

Milliyeti Sevme

Millet, Türkçe Sözlük'te: “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus.”⁹⁶ şeklinde tanımlanırken milliyet ise “Bağlı bulunulan millet”⁹⁷ diye tanımlanır. Millî kimliklerin oluşturulmasında milliyetin öne çıkarılması önemli bir rol oynar. Hatta en önemli paydalar arasında yer aldığı iddia edilebilir. Nitekim Yusuf Akçura'nın her milletin diğer milletlere karşı kendi özelliklerine dikkat çektiğini ve genellikle kendi üstünlüğünü savunduđunu⁹⁸ belirtmesi bu durumla ilgilidir.

89 *Age.*, s. 306.

90 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadiri Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 54.

91 Gönül Turgut, *Âşık Ali İzzet Özkan*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1966, s. 14, 19.

92 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla Kadirli Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 82, 83, 173.

93 *Age.*, s. 150, 174.

94 Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi, Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara 1997, s. 49.

95 *Age.*, s. 97.

96 Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 11. bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2019, s. 1683.

97 *Age.*, s. 1684.

98 Yusuf Akçura, *Türkçülük Türkçülüğün Tarihi Gelişimi* 1. bs., Türk Kültürü Yayını, İstanbul 1978, s. 34.

Anthony D. Smith de benzer bir tespitle bulunarak milletler dünyasında her bir milletin biricik, eşsiz ve seçilmiş⁹⁹ olduklarını belirtir.

O hâlde millî bir kimliğin oluşturulması için o milletin fertlerinin milliyetlerini sevmeleri gerekir. Bu sevgiyi oluşturmak için de o milletin özelliklerinin bilimsel düşünce veya hamasi duygular ile anlatılması/hatırlatılması gerekmektedir. Türk Derneği (1908), Türk Yurdu Cemiyeti (1911), Türk Ocağı (1912), Türk Antropoloji Enstitüsü (1925), Türk Tarih Kurumu (1931), Halkevleri (1932), Köy Enstitüleri (1940), Halkodaları (1940), gibi Osmanlı Devleti'nin son döneminde veya Erken Cumhuriyet Dönemi'nde açılan kurumlar, Türklere milletin özelliklerine dair farkındalık oluşturma ve milliyetini sevdirmeye amaçlı çalışmalardır.

Cumhuriyet Devri âşıkları da kolektif nasihatleri ile bu sürece destek vermişlerdir. Âşıkların şiirlerinde yapılan incelemelerde Türk oldukları için gurur duydukları ve Türklerin tarihin her döneminde şan ve şeref sahibi olduklarını ifade ettikleri görülür. Türk milletinin dünyada başka bir benzerinin olmadığını, Türklerin çok becerikli ve tarihin en eski milleti olduğunu söylemeleri dikkat çeker. Örneğin Âşık Veysel, Türk olduğu için iftihar ettiğini ve soyunun temiz olduğunu, kendisine Türk adının ecdattan miras kaldığını başkaca bir isme ihtiyacının olmadığını¹⁰⁰ ifade eder.

Âşık Şeref Taşlıova ise farklı şiirlerinde Türklerin tarihinin her bir çağında şan ve şeref sahibi olduğunu ifade ettikten sonra kanlarının asil, temiz ve kudretli olduğunu belirtir. Âşık aynı zamanda yüce bir soya sahip olan Türklerin birçok coğrafyada eserinin olduğunu¹⁰¹ ifade eder. Bu bağlamda “Asya’dan gelmiş aslımız / Oğuz boyundan neslimiz / Cihanda yoktur mislimiz / Bu şan senin Türk gençliği”¹⁰² diye söylediği mısralarda Türk gençliğinin sahip olduğu kıymeti bilmesini ister. Âşık Murat Çobanoğlu da Türk milletine olan sevgisini “Meydana girince kükremez mi er / Türkün evlâdında doludur hüner / Bir erimiz yüz bin düşmana yeter / Bu devletin karşısında kim durur?”¹⁰³ dizeleriyle ifade ederek düşmanlara karşı meydan okur. Âşık Feymani de mensubu olduğu millete karşı duyduğu sevgisini ifade eden âşıklar arasında yer alır. Türkün şanı ve kanından şüphe duymadığını¹⁰⁴ belirten âşık, bir başka şiirinde ise “Viyana’dan, Çin seddine / Selam Oğuz’un ceddine.”¹⁰⁵ mısralarıyla Türklerin ne kadar büyük bir coğrafyada hüküm sürmüş bir millet olduğunu hatırlatır.

99 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 136.

100 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 162, 234.

101 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 10, 13, 16, 47.

102 *Age.*, s. 15.

103 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 325.

104 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 59.

105 *Age.*, s. 60.

Âşık Ali İzzet Özkan Türk milletine karşı sevgisini “Asil Türk Evladı”¹⁰⁶ ifadesiyle anlatırken Türk ordusuna karşı duyduğu sevgisini ise “Allah’ın ordusu Türk’ün ordusu”¹⁰⁷ dizesiyle de ifade eder. Kadırlılı Âşık Halil Karabulut “Büyük milletim”¹⁰⁸ diyerek belirtir. Bir başka şiirinde ise bu sevgisini daha açık bir şekilde “Türküme, bilir beni dostlar düşmanlar / Her millettten daha önce vardım ben / Orta Asya benimdi bir zamanlar / Onun için derim ‘Anayurdum’ ben.”¹⁰⁹ dizeleriyle belirtir. Âşık Ferrahi de Türk milletine karşı olan sevgisini farklı şiirlerinde dile getirir. Türk milletinin geçmişteki başarılarına da hatırlatmada bulunan Feymani bu durumu “Korkma düşmandan sen Türk oğlu Türksün / Haykır düşman senin sesinden türksün / Ezelden kahraman yüreği perksin / Düşmanın kanını dökün çocuklar”¹¹⁰ diyerek milliyetine karşı duyduğu sevgiyi ifade eder.

Şehitlik ve Gazilik

Türkler, tarih boyu savaştı özellikleri ve askerî alandaki başarıları ile dikkat çekmişlerdir. İslamiyet’in kabulü ile birlikte din ve vatan uğruna can verenlerin şehit, kalanların ise gazi kabul edilmesi Türklerde şehitlik ve gazilik kavramlarını daha kutsal bir hâle getirmiştir. Başta destan ve efsane gibi türler etrafında oluşan şehitlik ve gazilik anlatıları, Türkler arasında bu kavramlara yüklenen değerleri göstermektedir. Anlatılarda ve diğer türlerde şehitliğin ve gaziliğin övüldüğü, insanların din ve vatan için şehit veya gazi olmaya özendirildiği, şehit ve gazilerin ise hayırla ve özlemle anıldığı, hatıralarının canlı tutulduğu görülmektedir. Nitekim bir milletin belirgin özellikleri arasında şehitlerin hatırlandığı törenler¹¹¹ dikkat çeker.

Millî bir kimlik ve bilincin oluşması amacıyla olan Cumhuriyet Devri âşıklarının da şiirlerinde güçlü bir şekilde işledikleri temlerden biri de vatan için şehit veya gazi olma temidir. Âşıkların şiirlerinde askerlerin vatan için kurban edilmeleri/can vermeleri hatırlatılır, şehit olma özlemi ve şehit olanların saygıyla anılmaları görülür. Vatan için milyonlarca şehit verildiği, şehitliğin yaratıcıdan bir hediye olduğu belirtilir. Örneğin Âşık Veysel, Mustafa Kemal’in vatanı düşman işgalinden kurtarmak için kurbanlık olarak nitelediği binlerce asker ile düşmanı vatandan kovduğunu¹¹² ifade eder. Bir başka şiirinde ise vatan için şehit olma isteğini; “Bizi bugün için beslemiş vatan / Ne mutlu bu yolda olaydım kurban / Çekilip karşıma çıkınca düşman / Süngü vursa idim düşman döşüne”¹¹³ dizeleriyle ifade ederken geçmişten günümüze vatan için al kanlarını döken kişileri şehit diyerek saygıyla andıklarını¹¹⁴ belirtir.

106 Gönül Turgut, *Âşık Ali İzzet Özkan*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1966, s. 14.

107 İlhan Başgöz, *Âşık Ali İzzet Özkan*, 1. bs., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1979, s. 102.

108 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 112.

109 *Age.*, s. 172.

110 Halil Atılğan, Ceyhanlı Âşık Ferrahi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 122.

111 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 126.

112 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s., 171.

113 *Age.*, s. 162.

114 *Age.*, s. 161.

Âşık Şeref Taşlıova ise bir annenin oğluna ettiği nasihati; “Anne der yavrum durma git / Ya gazi ol ya da şehit / İşte buna Tanrı şahit / Sarsılmaz imanı Türk’ün”¹¹⁵ diye söylediği dörtlükle aktarır. Âşık Murat Çobanoğlu da şiirlerinde bu temi işleyen âşıklar arasında yer alır. Çobanoğlu, vatan için canını feda edeceğini¹¹⁶ söyler. “Oğul” ismini verdiği ve tüm Türk gençliğine nasihat ettiği şiirinde “Dikkat eyle kayıp etme şansını / Şehitlerim döktü ona kanını / Esirgeme kurban eyle canını / Vatanıma leke gelmesin oğul”¹¹⁷ mısralarıyla geçmişte vatan için şehitlerin kanlarını döktüğünü söyler.

Feymani ise “Anadolom” ismini verdiği şiirinde Türklerin tarih boyu Anadolu için milyonlarca şehit verdiğini, bu topraklarda bulunmanın bedelinin ağır olduğunu¹¹⁸ ifade eder. Feymani Azaplı köyünden Çukurca’da şehit olan Mitad için yazdığı şiirin tamamında şehitlik hakkında övgü dolu sözler söyler. Şehitliği özendirdiği ve şehitlerin ulaşacakları makamlar ile ilgili aşağıda verilen dörtlük oldukça dikkat çekicidir: “Şehitlik Hak’tan hediye / Ne mutlu erişmek, böyle sevgiye / Şu gelen Resûl’ün konuğu diye / Kabristana bildirmişler Mitad’ı.”¹¹⁹

Âşık Halil Karabulut ise Kıbrıs’ın Yunanlılara bırakılmaması gerektiğine dikkat çekerken geçmişte şehit veya gazi olanların hatıralarına şu mısralar ile dikkat çeker: “Biz Kıbrıs’ı bırakırsak Yunan’a / Dostumuz ne söyler, ya düşman ne der? / Sızlamaz mı ecdatların kemiği / Gaziler ne söyler, şehidân ne der.”¹²⁰ Bir başka şiirinde ise geçmişte can veren şehitlerin dillerinden onların esaret ve zilleti kabul etmeyip bayrak, vatan ve namus için şehit olduklarını¹²¹ ifade eder. Ferrahi ise “Vatan Şiiri” adını verdiği eserinde Türk gençliğine vatan için çalış şehit ol¹²² diyerek seslenir. Yine vatanın tüm sınırlarının şehitler ile örtülü¹²³ olduğunu belirtir. “Çocuklar” ismini verdiği şiirinde onlara hitaben vatan uğruna canını feda edeceğini¹²⁴ ifade eder. Kıbrıs için yazmış olduğu şiirinde ise vatan için şehit olmayı “Harpten kaçarsa isen Allah demez kul / İsteme dünyada para ile pul / Ger göğsünü vatan için şehit ol / Gerin Türk milleti zafer günüdür.”¹²⁵ diye söylediği dörtlükle özendirir. Âşık Ali İzzet Özkan da “Turnalar” başlıklı şiirinde Pasin’i şehitler yatağı olarak nitelerken vatan için ne kadar çok şehit verildiğine dikkat çeker. Âşık aynı şiirde “Erzurum’un kahraman dadaşları / Cesedsiz gezer harbde başları”¹²⁶ dizeleri ile daha çok efsane gibi anlatılarda başı kesilmesine rağmen hâlâ savaşmaya devam eden şehitlere telmihte bulunur.

115 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 23.

116 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 134.

117 *Age.*, s. 305.

118 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 51.

119 *Age.*, 151.

120 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 150.

121 *Age.*, s. 172.

122 Halil Atılgan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 97.

123 *Age.*, s. 119.

124 *Age.*, s. 122.

125 *Age.*, s. 145.

126 İlhan Başgöz, *Âşık Ali İzzet Özkan*, 1. bs., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1979, s. 151.

Türk Tarihi

Millî kimliğin temel özellikleri arasında bulunan bir başka unsur ise ortak mitler ve tarihî bir bellektir.¹²⁷ Milletin fertleri birbirine bağlayan onların yüzyıllardır biriktirdikleri ortak anılarıdır. Söz konusu ortak anılar, özellikle kriz dönemlerinde hatırlanır/hatırlatılır ve karşılaşılan krizi aşmak için motivasyon kaynağı yapılıır. Türk milletine tarihlerindeki başarı ve kahramanlıkları siyasi arenadaki en kritik dönemlerinde farklı kişi ve şekillerde anlatılmış, öğretilmiş ve hatırlatılmıştır. Söz konusu kahramanlıkların özellikle hamasi duygular ile anlatılarak hatırlatılmasında dönemin âşıkları da önemli bir işlevi yerine getirmişlerdir.

Âşıkların şiirlerinde Türklerin ilk yurtlarını, ilk hakanlarını, Ergenekon Destanı gibi mitik anlatılarını, Osmanlı döneminde genişleyen sınırlarını, haçlı seferlerine karşı kazanılan başarılarını, Samsun'dan başlayan kurtuluş mücadelesini, Kurtuluş Savaşı sürecindeki askerî başarılarını, Türk kadınının fedakârlıklarını, Kore Savaşı'nı, Kıbrıs Savaşı'nı, tarihsel bilgi ve hamasi duyguları, didaktik bir üslupla anlattıkları görülür. Örneğin Âşık Veysel "Dumlupınar Sandıklı'nın cephesi / Dağları yıkıyor topların sesi / Kahraman askerin hücum etmesi / Cihan sele gitti al kanımızdan"¹²⁸ dörtlüğüyle Dumlupınar Savaşı'ndaki kahramanlıkları anlatır.

Âşık Şeref Taşlıova "Bir başım Kosova biri Çaldıran / Bir ucum Çamlıbel bir ucum Harran / Bir ucum Ötüken bir ucum Turan / Şimdi ıssız pek telâşlı ovayım"¹²⁹ diyerek söylediği dörtlükte Türklerin yaşadığı coğrafyaya ve verdikleri mücadeleye telmihte bulunur. "Hey" isimli şiirinde ise söylediği "Medeniyet çirasını yakan biz / Üç kıt'aya seller gibi akan biz / Dünyada ilk devlet kuran hakan biz / Esirlik görmedik yaşımızda hey"¹³⁰ dizeleriyle tarihi bilgileri hamasi bir üslupla anlatır. Feymani ise "Körükle ateş yakalı / Bakırdan dağı yıkalı / Ergenekon'dan çıkalı / Nevruz, Türk'ün bayramıdır."¹³¹ dörtlüğüyle Ergenekon Destanı'na da atıfta bulunur.

Âşık Murat Çobanoğlu da şiirlerinde Türk milletinin yakın tarihte yaptığı savaşları anlatır. Örneğin "Şehitler yatağı gâziler yurdu / Saldıran düşmanın ağzını kırdı / Kaç kere Moskof'u yerlere serdi / Kastedeni vurur şanlı Karsımız."¹³² mısralarıyla Ruslarla yapılan savaşlar ve elde edilen başarılar hakkında bilgi verir. Çobanoğlu "Atatürk Destanı" adını verdiği şiirinde de İngilizlerin İstanbul'dan, Yunanlıların İzmir'den çıkarılmasını, Sivas ve Erzurum Kongreleri'nden, Kocatepe ve Dumlupınar Savaşları'ndan¹³³ bahseder. Âşık Ali İzzet Özkan ise Kıbrıs olayları üzerine yazdığı şiirinde İstiklal Savaşı ve Kore Savaşı'nda Türklerin kazandığı

127 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 31, 32.

128 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 168.

129 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 47.

130 *Age.*, s. 70.

131 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 53.

132 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 262.

133 *Age.*, s. 309.

başarılarından¹³⁴ bahseder. Kadırlılı Âşık Halil Karabulut da Türk tarihinden çok sayıda örnekler vererek gençlere nasihatlerde bulunur. Âşık, Türklerin şanlı günlerinde Yunanlılara karşı kazanılan zaferlerden, Türk kadınının Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği özveriden bahsederken aynı zamanda Şanlıurfa, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana, İzmir, Eskişehir ve Dumlupınar'da kazanılan¹³⁵ başarıları da milli bir gurur ile anar. Ayrıca âşık, Türkler için büyük öneme sahip Semerkant ve Buhara gibi şehirlerden, Aral ve Hazar gibi göllerden ve Türklere karşı düzenlenen haçlı seferlerinden¹³⁶ bahseder.

Ferrahi de “Kahramanlık Şiiri” başlığını taşıyan eserinde Yunanlılara karşı İzmir’de kazanılan başarıdan bahsederken bir başka şiirinde ise “Atamız Kemâl de Samsun’u sardı / Düşmanın elinden kurtardı yurdu / Bu Cumhuriyet’i Ata’mız kurdu / Gidin tarihlerde okun çocuklar”¹³⁷ sözleriyle Mustafa Kemal Atatürk’ün Samsun’da başlattığı mücadeleye dikkat çeker.

Vatan/Memleket Sevgisi

Millî bir kimliğin oluşturulabilmesi için olması gereken bir başka temel unsur da tarihî bir toprak/ülke ya da yurt¹³⁸ olarak tanımlanır. Nitekim Murat Kılıç, milliyetçilik tanımlarının ne kadar farklı olursa olsun bunların önemli bir kısmında toprak, vatan, yurt gibi kavramların milletin birer unsuru olarak kabul edildiğini¹³⁹ belirtir. Millî kimlik inşasında başat öğeler arasında yer alan vatan sevgisi, Türk kültür tarihinin her döneminde belirgin bir şekilde görülmüştür. Nitekim Ziya Gökalp, Türklerdeki vatan sevgisini Türk tarihinden aldığı örneklerle¹⁴⁰ detaylı bir şekilde anlatır. Vatan, Türkler için geçmişten günümüze hep kutsal bir toprak parçası olarak kabul edilmiştir. Tarih boyu çok geniş bir coğrafyayı farklı zamanlarda kendilerine yurt edinen Türkler, toprağın kanla alınıp ancak kanla verilebileceğine inanmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş aşamasında Misakımillî sınırları belirlenmiş ve bu sınırlardan bir çakıl tanesi kadar dahi toprak kaybına tahammülün olmadığı bildirilmiştir. Kaybedilen toprakları ecdat yadigarı olarak gören Türkler, Misakımillî sınırlarını ise vatan olarak kabul etmişler ve bu sınır içerisinde Türkiye Cumhuriyeti’ni kurmuşlardır.

Tüm bu zorlukların farkında olan ve millî kimliğin gelişmesinde vatan bilinci ve sevgisinin önemini bilen âşıklar da şiirlerinde vatan sevgisi temini güçlü bir şekilde işlemişlerdir. Yapılan incelemelerde âşıkların cennete benzettikleri vatana içten bir sevgi duyulmasını, vatan için çalışılmasını, vatanın her şey olduğunu, vatandan daha güzel bir şey olamayacağını, vatanının

134 Gönül Turgut, *Âşık Ali İzzet Özkan*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1966, s. 6.

135 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşıkla Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 112, 127, 145, 172, 173.

136 *Age.*, s. 172-173.

137 Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 49, 122.

138 Anthony D. Smith, *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994, s. 31-32.

139 Murat Kılıç, “Erken Cumhuriyet Dönemi”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, (2007), s. 122.

140 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 7. bs., Varlık Yayınları, İstanbul 1968, s. 135-139.

her köşesinde ayrı bir güzelliğin olduğunu, düşmanlardan korunması gerektiği gibi hususları öğütledikleri tespit edilmiştir. Örneğin Âşık Veysel, vatan sevgisinin samimi bir şekilde hissedilmesi, vatan için çalışması gerektiğini, vatan sevgisini kendisine annesinin verdiğini ve vatanın cennete benzediğini¹⁴¹ söyler.

Âşık Şeref Taşlıova da vatani cennete benzetir. Vatanın kendisi için nefesi dahil her şeyi olduğunu¹⁴² söyler. Âşık Murat Çobanoğlu ise vatandan daha tatlı bir şey olamayacağını, vatan sevgisinin cehaleti bitireceğini, sevmeyi ve sevilmeyi öğreteceğini, kendisine dünyayı dahi verseler yine de vatanın en güzel¹⁴³ olduğunu söyler.

Feymani de diğer âşıklar gibi vatani cennete¹⁴⁴ benzetir. Anadolu'nun her bir köşesinde ayrı bir güzelliğin olduğunu¹⁴⁵ bildirir. Ayrıca "Aziz" diye nitelediği vatanın bozkırlıktan çıkarak yemyeşil olması için ağaç dikilmesini ister.¹⁴⁶ Ferrahi Türk gençliğine nasihat ettiği şiirinde vatanın düşmana bırakılmamasını, vatan sevgisine erişen kişinin maksada ulaştığını¹⁴⁷ söyler.

Yenileşme/Modernleşme Çalışmaları

Osmanlı Devleti'nin son zamanları gerisinde kaldığı batıyı başta teknoloji olmak üzere birçok alanda yakalamaya çalışmak ile geçmiştir. Özellikle askerî alanda başlayan yenilikleri, eğitim, kültür, tıp ve mühendislik gibi alanlarda yapılan çalışmalar takip etmiş ancak bir türlü istenen başarı yakalanamamış ve Osmanlı Devleti yıkılmıştır. Ardından 20. yüzyılın gerekleri doğrultusunda başta teknik, iktisadi ve kültürel alanda olmak üzere birçok sahada yeni kurulan devletin büyümesi/gelişmesi için yenileşme ve modernleşme çalışmaları başlatılmıştır. Türkiye İktisat Kongresi'nde (1923) alınan kararlar, Türkiye İş Bankası'nın kurulması (1924), Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi (1926), Sanayi Teşvik Kanunu'nun (1927) çıkarılması gibi Erken Cumhuriyet Devri'nde atılan adımlar bu çalışmalardan bazılarıdır. Bu durum millî kimliğin inşasında önemli bir basamak olarak kabul edilebilir. Nitekim toplumlar milliyetçiliği kullanarak belirli bir hedefe, örneğin sanayileşmeye, kalkınmaya yönelirler.¹⁴⁸ Ziya Gökalp de bu duruma millî iktisat kuramları ile memlekette tarımdan vazgeçmeden sanayileşmek gerektiğini¹⁴⁹ söyleyerek dikkat çeker. Millî bir şuur ve heyecanla yapılan söz konusu yenileşme ve modernleşme çalışmalarıyla bu çalışmaların sonraki yıllara uzanan çıktılarını âşıklar

141 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 161, 176, 172, 213.

142 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 38, 55, 49.

143 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 172, 216, 292.

144 Âşık Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadiri Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 50.

145 *Age.*, s. 51.

146 *Age.*, s. 57.

147 Halil Atılğan, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 95, 97.

148 Umut Özkırmı, *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*, 1. bs., Sarmal Yayınevi, İstanbul 1999, s. 105.

149 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, 7. bs., Varlık Yayınları, İstanbul 1968, s. 163.

şiiirlerinde yer vermiş, çalışmalarından övgüyle bahsetmiş, yapılanların korunması ve geliştirilmesi için tespit ve nasihatlerde bulunmuşlardır.

Yapılan incelemelerde âşıkların tarım ve teknoloji alanında yapılan çalışmaları överek anlattıkları, eğitimin önemine dikkat çekerek gençlere nasihatlerde buldukları, kadın-erkek eşitliğinin sağlandığını belirttikleri görülürken demiryollarının yapıldığını, fabrikaların kurulduğunu söyledikleri ve özellikle gençlere çok çalışmayı öğütledikleri tespit edilmiştir. Örneğin Âşık Veysel “Kurtardık vatani bu belâlardan / Tiren hattı küşat ettik her yerden / Terakk’etti mektebimiz hep birden / Teşekkür kazandık müşranımızdan”¹⁵⁰ diyerek cumhuriyetin ilanından sonra yapımı hızlandırılan demiryollarına dikkat çekmektedir. Âşık, Atatürk’ün ölümü üzerine yazdığı şiirinde ise “Fabrikalar icâd etti / Atalığın ispat etti / Varlığın Türk’e terk etti / Döndü çark devran ağladı”¹⁵¹ dörtlüğüyle cumhuriyet devrinde yapılan fabrikaları anlatmaktadır. Verilen örneklerde modernleşme anlamında yapılan somut çalışmalara dikkat çeken Âşık Veysel, aynı zamanda özellikle gençlere çalışmayı öğütlemektedir. Örneğin “Vatan Sevgisini İçten Duyanlar” isimli şiirinde vatan aşkı ile çalışanların mutlaka başarılı olacağını, dünyada mutlu olmak için çocukların okutulması ve halka/hakka yarayacak işler yapılması gerektiğini, başka milletlerin aya füze fırlattığını, Türk milletinin de gafletten uyanarak bu yönde çalışmalar yapması gerektiğini,¹⁵² açıkça anlatır.

Âşık Şeref Taşlıova ise “Güzel Yetiş İyi Öğren Adam Ol” isimli şiirinde Türk gençliğine atalarının sözünü dinleyerek çok çalışmayı¹⁵³ öğütlerken “Hey” isimli şiirinde ise millet olarak hedefin hep ileri olması gerektiğini¹⁵⁴ nasihat eder. Taşlıova “Milli Egemenlik Türk Milletinin” isimli şiirinde ise “Yurdun toprağında çiçekler açar / Sevgi kokuları her yana saçar / Kadını erkeği seçilir seçer / Millî egemenlik Türk milletinin”¹⁵⁵ mısralarıyla kadınlara seçme ve seçilme hakkının verildiğini belirtir.

Âşık Murat Çobanoğlu da şiirlerinde cumhuriyetin ilanından sonra yapılan somut modernleşme çalışmalarına dikkat çekmiş ve gençliğe ciddiyetle çalışmaları yönünde nasihatlerde bulunmuştur. Örneğin “Gap Destanı” isimli şiirinde “Türk milleti övünmeli / GAP’ı gezip görmelisin / Nerededir güney ili / GAP’ı gezip görmelisin”¹⁵⁶ mısralarıyla GAP’ı¹⁵⁷ övmüştür. “Okuma Destanı” isimli şiirinde ise özellikle gençleri okumaya teşvik etmek, ilimin önemine dikkat çekmek ve çalışmanın gerekliliğine inandırmak için aşağıda verilen dörtlüğü söylemiştir:

150 Âşık Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001, s. 170.

151 *Age.*, s. 173.

152 *Age.*, s. 161, 167.

153 Âşık Şeref Taşlıova, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990, s. 44.

154 *Age.*, s. 69.

155 *Age.*, s. 52.

156 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 196.

157 GAP, Güneçdoğu Anadolu Projesi.

“İlim ile eyle savaş / Oku, oku, durma oku / Okuyandan gelmez zarar / Oku, oku, durma oku.”¹⁵⁸ Çobanoğlu, “Olmaz”, “Doğru Ol” ve “Kardeş” isimli şiirlerinde de insanın gerekirse kendi kendini yetiştirmesini, çalışmakta doğruluktan ayrılmamayı ve büyük sözü dinleyerek doğru yolda, ciddiyetle ilerlemeyi¹⁵⁹ öğütler.

Âşık Feymani de bu tem üzerine düşüncelerini nasihat yoluyla aktaran bir başka âşıktır. Âşık gelecekte söz sahibi olabilmek, vatana fayda sağlamak, ilim ve fende ilerlemek, sanatta söz sahibi olarak teknolojide ilerleyebilmek için okulun, kitabın ve öğretmenin önemini¹⁶⁰ anlatır.

Kadirli Âşık Halil Karabulut da “Yirminci asırda daha nedildi / Fende, tıpta sür’at ile gidildi”¹⁶¹ der. Şöhret ve servet endişesine düşmeden vatana hizmet etmek gerektiğini¹⁶² öğütlerken “Halil der, o önder yol gösterirken / Okullar açtırıp dersler verirken / İlim irfan kitapları dururken / Fitne yayınları okun mu dedi”¹⁶³ dizeleriyle modernleşme alanında yapılanlardan bahseder ve ayrılıkçı fikirlerden uzak durulması gerektiğini öğütler. Ayrıca âşık tıpkı Şeref Taşlıova gibi “Kanunlar yapıldı, verildi karar / Kadında erkekte müsavi haklar / Eskiden ekmeğe muhtaç olanlar / Şimdi dem vuruyor etten, şıradan”¹⁶⁴ diye söylediği dörtlüğünde kadınlara tanınan seçme ve seçilme hakkına atıfta bulunur.

Sonuç

Âşıkların millî kimliğin inşa ve korunma sürecindeki işlevlerini milliyetçilik sosyolojisi bağlamında konu edinen bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: Öncelikle tarihin en eski zamanlarından bu yana farklı şekillerde varlıklarını sürdüren âşıkların halkın üzerindeki etkisinden cumhuriyetin kurucu kadrosunun bilgisi vardır. Ulus devlet anlayışıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nde dönem idarecileri millî kimliğin inşası için âşıklardan işlevsel olarak faydalanmışlardır. Âşıklar da bu sürece yoğun, etkili ve kolektif bir şekilde destek olmuşlardır. 7 âşığın 1000 şiirinde yapılan incelemelerde millî kimliğin inşa sürecine katkı sağlayacak 11 başlık tespit edilmiştir. Bu başlıklar bayrak, din duygusu, millî bayramlar, millî birlik ve beraberlik, millî egemenlik, millî kahramanlar, milliyeti sevmek, şehitlik ve gazilik, Türk tarihi, vatan/memleket sevgisi ve yenileşme/modernleşme çalışmalarıdır. Burada en önemli husus çok uluslu yapıya sahip Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde bir kimlik bunalımı yaşayan Türk milletini ulus devlet anlayışına ikna etmektir. Bu bağlamda millî kimliği oluşturan, besleyen, geliştiren ve koruyan unsurların halka defaatle anlatılması gerekir. Bu hususta örgün eğitimden

158 Ali Kafkasyalı, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998, s. 197.

159 *Age.*, s. 259, 310, 328.

160 Âşık Feymâni, *Gönül Sarayı*, Kadırlı Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006, s. 54.

161 Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla Kadırlılı Âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987, s. 184.

162 *Age.*, s. 148.

163 *Age.*, s. 88.

164 *Age.*, s. 184.

yararlanmak ulaşılmak istenen hedefi belirli oranda gerçekleştirir. Ancak örgün eğitimin ulaşamadığı mekân ve zamanlarda yaygın eğitimin etkisi de yadsınamaz. Yapılan incelemelerde âşıkların bu sürece yaygın eğitim yoluyla da işlevsel olarak destek verdikleri görülmektedir. Âşık tarzı Türk şiirinin didaktik yapısı düşünüldüğünde âşıkların söz konusu inşa, geliştirme ve koruma sürecine etkisi daha iyi anlaşılabilir. Burada gözden kaçırılmaması gereken bir başka husus daha vardır. Âşıklar sadece Erken Cumhuriyet Devri'nde millî kimliğin inşa sürecinde değil aynı zamanda anılan dönemi takip eden yıllarda da millî birlik ve beraberliğe zarar verecek siyasi ayrışmalar, yılgınlıklar, karamsarlıklar karşısında yeniden millî kimliğin temel yapı taşları üzerine şiirler söyleyerek halka hatırlatmalarda bulunmuşlardır. Bu yönleriyle bir bakıma millî kimliğin koruyucusu olan âşıklar milliyetçilik sosyolojisi bağlamında kimlik inşasında önemli bir işleve sahiptirler.

KAYNAKÇA

- Akçura, Yusuf, *Türkçülük Türkçülüğün Tarihi Gelişimi* 1. bs., Türk Kültürü Yayını, İstanbul 1978.
- Albayrak, Nurettin, “Ozan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXXIV, (2007), s.18
- Âşık, Feymânî, *Gönül Sarayı*, Kadirli Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, Ankara 2006.
- Âşık, Veysel, *Dostlar Beni Hatırlasın*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2001.
- Atılğan, Halil, *Ceyhanlı Âşık Ferrahi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.
- Bahadır, Ziyet, “Köy Enstitüleri”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXVI, (2002), s. 283-285.
- Başgöz, İlhan, *Âşık Ali İzzet Özkan*, 1. bs., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1979.
- Beydilli, Kemal, “Mahmud II” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXVII, (2003), s. 352-357.
- Demirkaya, Barış, *Âşık Şiirinin Politikleşme Sürecinde Âşık İhsani*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2021.
- Duran, Selçuk, *Âşıklık Geleneğinden Protest Müziğe Ali Asker Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul 2014.
- Ergun, Pervin, “Toplumsal Uygulamalarda Âşıkların İşlevi” *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 22, (2014) s. 122-126.
- Gökâl, Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, 7. bs., Varlık Yayınları, İstanbul 1968.
- Irmak, Yılmaz, *Folklorun Beş İşlevine Göre Âşık Mahzuni Şerif’in Şiirleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2013.
- Kafkasyalı, Ali, *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, 72 Tasarım Dizgi Fotokopi Ofset, Ankara 1998.
- Karaçağıl, Abdullah, *Âşık Veysel’in Şiirlerinin Vatan, Millet, Din, Bayrak Kavramları Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun 2019.
- Karadeniz, Alper, *Âşık Şeref Taşlıova'nın Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars 2006.
- Karahan, Abdülkadir “Âşık Edebiyatı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, III, (1991), s. 550-552.
- Kılıç, Murat, “Erken Cumhuriyet Dönemi”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, (2007), s. 113-140.
- Köprülü, Mehmed Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1976.
- Köprülü, Orhan F., “Bayrak”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, V, (1992), s. 247-254.
- Nakış, Dilay, *Âşıklık Geleneği ve Siyasal Kültür*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2021.
- Ögel, Bahaddin *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, 1. bs., Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.
- Özkırmı, Umut, *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*, 1. bs., Sarmal Yayınevi, İstanbul 1999, s.196.
- Sakaoğlu, Saim, *Senin Aşkınla Kadırlili âşık Halil Karabulut*, Nur Matbaası, Konya 1987.
- Smith, Anthony D. *Millî Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, 1. bs., İletişim Yayınları, 1994. Taşlıova, Âşık Şeref, *Gönül Bahçesi*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1990.
- Turgut, Gönül, *Âşık Ali İzzet Özkan*, İstanbul Matbaası, İstanbul 1966.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 11. bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2019.

Elektronik Kaynaklar

- Albayrak, Mustafa “Millet Mektepleri” *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/millet-mektepleri> [Erişim Tarihi 04.03.2023].
- Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Doğan Kaya, “Âşık Veysel’de Millî Birlik Düşüncesi ve Vatan Sevgisi”, https://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_asik_veysel_vatan_sevgisi.pdf [Erişim Tarihi: 18.05.2023].
- Doğaner, Yasemin “Halkevleri”, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkevleri> [Erişim Tarihi: 05.03.2023].
- Köy Enstitüleri, https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6y_enstit%C3%BCs%C3%BC [Erişim Tarihi: 06.03.2023].
- Nursal Kumaş, “Halkodaları”, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkodaları> [Erişim Tarihi: 06.03.2023].
- TDK, “Tarihçe” <https://tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/tarihce-2> [Erişim Tarihi 05.03.2023].
- Türk Yurdu, Bayram Durbilmez, “Âşık Veysel’in Şiirlerinde Millî Birlik Fikri ve Türk Dünyası” <https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=688> [Erişim Tarihi: 13.05.2023].
- TTK, “Tarihçe” <https://www.ttk.gov.tr/tarihce> [Erişim Tarihi 05.03.2023].

A FUNCTIONAL PERSPECTIVE ON THE THEMATIC TO COLLECTIVE ADVICE OF MINSTRELS IN THE CONSTRUCTION OF NATIONAL IDENTITY

Halil BUNSUZ^{*}

The Turks are an ancient nation with a history dating back to the earliest times. Studies conducted based on oral and written sources reveal that this nation had a strong civilization. Throughout history, the Turks have maintained their existence in the political, social, and cultural fields thanks to these characteristics. Indeed, when their established states collapsed and dispersed, they managed to establish a new state by overcoming all difficulties with national consciousness and spiritual beliefs. The longest-lasting state founded by the Turks is the Ottoman Empire. With a lifespan exceeding six centuries, the Ottoman Empire was an important state in world history. Like many contemporary states, it had a multi-ethnic society. However, the French Revolution of 1789, by strengthening nationalist movements, pushed the already declining Ottoman Empire, which could not keep up with the developments in Europe in terms of politics, military, technology, culture, and so on, into an even more challenging situation. II. Mahmud's imperative and vital reforms for the restructuring of the state, as well as the ideas put forward by Ottoman intellectuals such as Islamism, Ottomanism, Turanism, and Turkish nationalism, were unable to prevent the dissolution of the Ottoman Empire. Indeed, despite the efforts of the statesmen and intellectuals of the time, the Ottoman Empire retreated from the stage of history in 1922. Subsequently, the Republic of Turkey, based on the concept of a nation-state, was established. The successive political and military failures in the final years of the Ottoman Empire had a psychological impact on the Turkish nation. The rulers of the time, aware of this situation, carried out various cultural, linguistic, literary, and artistic efforts with a focus on national identity to establish the new state on solid foundations.

In this study, which examines the functions of minstrels in the construction and preservation of national identity within the context of nationalism sociology, the following results have been reached. Firstly, the founding cadre of the Republic of Turkey is aware of the influence of minstrels on the people, who have existed in various forms since ancient times. In the Republic of Turkey, established with the concept of a nation-state, the period rulers have functionally benefited from minstrels in the construction of national identity. Minstrels have actively and

^{*} Assistant Prof., Karamanoğlu Mehmetbey University Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Karaman / Turkey, halilbunsuz@kmu.edu.tr; ORCID ID: 0000-0001-9291-9214

collectively supported this process. In the analysis of 1000 poems by 7 minstrels, 11 topics contributing to the construction of national identity have been identified. These topics include native language and language awareness, flag, religious sentiment, national days, national unity and solidarity, national sovereignty, national heroes, love of the nation, the theme of martyrdom and war veterans, Turkish history, love for the homeland, and renewal/modernization efforts. The most important point here is to convince the Turkish nation, which had experienced an identity crisis in the late period of the Ottoman Empire with its multicultural structure, of the concept of a nation-state. In this context, the elements that constitute, nurture, develop, and protect national identity need to be repeatedly explained to the people. Formal education partially achieves the desired goal in this regard. However, the impact of informal education in places and times that formal education cannot reach is also undeniable. In the analyses, it is observed that minstrels have functionally supported this process through informal education as well. Considering the didactic structure of minstrel-style poetry tradition, the influence of minstrels on the construction process in question can be better understood. There is another point that should not be overlooked here. Minstrels not only have contributed to the construction of national identity in the early republican period but also served as reminders to the people about the fundamental building blocks of national identity through poems in the face of political divisions, disillusionment, and pessimism that could harm national unity and solidarity in the years following the mentioned period. In this aspect, they have, to some extent, acted as guardians of national identity.